

87895

Sällsynta fåglar i Sverige 1976 – rapport från SOF:s raritetskommitté

Report on rare birds in Sweden in 1976

LARS SVENSSON

Härmed presenteras den andra rapporten från SOF:s raritetskommitté (Rk) om fynd av sällsynta fågelarter och -raser i Sverige. Den innehåller alla under år 1976 gjorda fynd av sällsynta fåglar som har rapporterats till och godkänts av Rk. Dessutom redovisas några äldre fynd som ej tidigare har publicerats i Vår Fågelvärld. För en presentation av Rk, dess målsättning och arbetsformer, se VF 31: 80-82.

För 1976 gäller att vissa fynd i skrivande stund ännu inte har slutbehandlats av Rk, varför sannolikt ytterligare några raritetsfynd från detta år tillkommer senare.

Det stora flertalet fågelrapporter för 1976 har redan publicerats i VF (Risberg 1977) i den s.k. allmänna fågelrapporten. Uppdelningen av arter mellan den allmänna rapporten och raritetsrapporten, samt något om motiven för denna uppdelning, har redan behandlats i 1975 års rapport (Svensson 1976). I korthet har uppdelningen gjorts så, att Rk-rapporten endast innehåller arter som i alla dräkter och i alla delar av landet skall rapporteras till Rk (några få undantag).

1976 års rapport omfattar 154 fynd av 53 arter och tre raser involverande cirka 172 fåglar. Siffrorna innebär en måttlig ökning jämfört med 1975. Under året har tre nya arter för landet anträffats, nämligen smutsgam, större gulbena och sibirisk järnsparv. Dessutom har en påvefink rapporterats, men i fråga om denna art är det med sannolikhet fråga om en förrymd burfågel. Övriga arter bedöms sannolikt ha nått landet på naturlig väg.

Av hittills färdigbehandlade rapporter från 1976 har 32 underkänts på grund av att beskrivningarna inte med full säkerhet utesluter förväxling med andra arter.

Liksom i den allmänna fågelrapporten har systematik, nomenklatur och ordningsföljd i artlistan anpassats till den nya förteckningen, som inom kort kommer att ges ut.

Ändringar i artlistan från och med 1978

Trots att vi framhöll för ett år sedan, att det kan vara en fördel att inte allt för snabbt skära ned artlistan över vad som obligatoriskt skall rapporteras till Rk före publicering i VF, så har vi likafullt enats om att ta bort ytterligare några arter från listan från och med 1978 års observationer. De arter som nu blott behöver granskas av de regionala kommittéerna är *praktejder*, *alförrädare*, *svartpannad törnskata*, *vassångare* och *busksångare*. I samtliga fall gäller inskränkingen för hela landet.

Några minnesregler för rapportörer

Sänd snarast in dina rapporter av sällsynta fåglar till den lokala rapportkommittén. Fyll i en raritetsblankett (erhålls av den lokala rapportkommittén eller SOF:s expedition) och beskriv vad du sett så utförligt som möjligt. Skriv läsligt och ej med tunn blyerts. Be någon utomstående kritiskt läsa din rapport innan du sänder in den så att du försäkrar dig om att du har uttryckt dig begripligt. Om du har foto eller bandinspelning ombeds du vänligen att sända in detta bevis samtidigt med rapporten. Rk arkiverar tacksamt sådant material för utnyttjande i det löpande arbetet eller i samband med publicering. Om du önskar materialet i retur så glöm inte att ange detta plus namn och adress direkt på föremålen.

Godkända fynd 1976

Islom *Gavia immer*

Hl: 1 ex. huvudsakl. i vint.dr. Mellbystrand 25.5 (AWm).
1 ex. huvudsakl. i somm.dr. Malö sund, Mönster, Onsala, 7.11 (PK, BOo).

Öl: 1 ex. överg.dr. Ottenby 29.5 (PÅ m.fl.).

Srm: 1 ex. somm.dr. Öjagalten, V Öja, Landsort, 10.5 (AH).

Upl: 1 ex. somm.dr. Skatudden, Vaddö, 30.9 (ME). 1 ex. huvudsakl. i somm.dr. Svenska Högarna 10.10 (AL, MT, ME).

Ringand *Aythya collaris*

Ög: 1 ♂ Motala ström, Norrköping, 1.1–11.4 samt åter från och med 5.12 (RF m.fl.).

Dessa två fynd utgör det första resp. andra för landet.

Vitnackad svärta *Melanitta perspicillata*

Hl: 1 ad. ♂ Mellbystrand, Laholmsbukten, 21 och 23.4 (AWm, GB).

Blott nionde fyndet i landet och första för Halland. Samtliga fynd har gällt gamla hanar, vilka naturligtvis lättast uppmärksammas; arten förbises säkerligen ofta.

Smutsgam *Neophron percnopterus*

Sk: 1 ad. Skanörs Ljung 29.8 (LRy m.fl.).

Öl: 1 ad. Ottenby 26.8 och 28.8 (ÅJo, BSa m.fl.).

Ny art för landet. Sep. redog. har lämnats av Sandgren (1976) och en utförligare uppsats återfinns i detta nummer av VF. Två frågor är intressanta: Är det en och samma fågel som har uppträtt vid båda lokalerna? Och är fyndet (fynden) spontant eller blott ett nytt exempel på att rovfåglar som hålls i fångenskap på kontinenten ibland rymmer? Svaret på den första frågan är att det kan ha rört sig om samma individ, men att denna i så fall har utfört en verklig prestation. Den sågs så sent som vid 10-tiden 28.8 vid Ottenby och dagen därpå vid Skanör klockan 11.30. Detta ger blott 7–8 tim. av lämplig sträcktid, dvs. tid med chans till termik. Sträckan över land är ca 300 km, men med vetskap om hur större rovfåglar förflyttar sig över längre sträckor bör vi räkna med åtminstone 350 km. Med dessa utgångsvärden får vi en medelhastighet av ca 45 km/tim., en inte föraktlig hastighet, även om vi tar i beräkning att friska östliga vindar blåste 29.8. Den andra frågan är svårare att svara på; vi har att göra med ett gränsfall – en del talar för spontant fynd, annat talar emot. Fågeln vid Ottenby sågs sitta, och det konstaterades att den saknade ring eller andra spår av fångenskapsvistelse. Stjärten var något sliten, men båda vingarna var helt fräscha. Fågeln uppträdde inte onormalt oskyggt samt visade sträckoro. Dess närmaste häckplatser ligger fem, sex sådana etapper söderut som den antas ha tillryggalagt mellan Öland och Skåne på ett dygn. Rk finner det (med liten marginal) sannolikast att fågeln var vild.

Ormörn *Circaetus gallicus*

Sk: 1 ex. Krageholm 9.8 (MS).

Öl: 1 ex. Möckelmossen 31.5 (PAI).

Med årets två fynd är totala antalet uppe i 26.

Stäpphök *Circus macrourus*

Öl: 1 1-årig ♂ "s. Öland", vid Alvaret, 16.6 (SR). 1 ad. ♂ Knisa 6.7 (JLg).

Två fynd. Arten är en stor sällsynthet i Sverige, men de stora svårigheterna att artbestämma annat än gamla hanar torde ytterligare minska antalet rapporter. Se Svensson (1971) och Christensen (1977) för diskussion av fältbestämningsproblem.

Mindre skrikörn *Aquila pomarina*

Sk: 1 trol. ad. 17.8–21.9 samt ytterligare 1 ex., trol. subad., åtminstone 20.9 (2 ex. sedda samtidigt), men trol. redan från början av sept., Falsterbo (DBI, PW, GWr m.fl.); fåglarna har ej setts dagligen, och möjligen kan fler än 2 ex. ha varit inblandade. 1 ad. Börringe–Havgård 26.9 (UGs, SLi m.fl.).

Öl: 1 ex. Ottenby 2.6 (LRy m.fl.).

Upl: 1 ex. Gregersboda, 20 km S Norrtälje, 15.5 (BD).

Fem fåglar är två mer än föregående år. Arten är ny för Uppland.

Större skrikörn *Aquila clanga*

Sk: 1 ad. Ellestadssjön från årets början till 31.1 (MW m.fl.) samt 1 ad. 21.11 och 2 ad. 26.12 (BEB m.fl.). 1 subad. Börringe 23.9–17.10 (GWr m.fl.).

Öl: 1 ex. Ottenby 26.9 (UO, ABm m.fl.).

Nrk: 1 juv. i norra delen av landskapet, 22.8–19.9 (TS, PLe).

Upl: 1 ex. Hjälvstäviken 15.5 (AL, BE).

Sju fåglar är betydligt färre än 1975 (12), men datum och lokaler är de normala. Ungfågeln redan i augusti och en knapp månad framåt på en lokal i Närke väcker misstanken om en eventuell häckning i grannskapet.

Obestämd skrikörn *Aquila pomarina/clanga*

Sk: 1 ex. Sövde 15.2 (RH m.fl.). 1 ex. Börringe 28.9 och 9.10 (PEJ m.fl.). 1 ex. Krageholmssjön 2.10 (PAx).

Stäppörn *Aquila rapax*

Sk: 1 subad. Börringe–Havgård flera gånger mellan 12.9 och 26.9 (SLi, UGs m.fl.).

Tredje fyndet i landet. Platsen var örntillhållet nummer ett, råjongen mellan Börringesjön och punkt 106 norr om Havgårdssjön (där bl.a. en kejsarörn iaktogs ett år tidigare). Inga tecken tydde på fångenskapsrymning, men en härkomst ur fågelpark kan likafullt inte helt uteslutas.

Dvärgsumphöna *Porzana pusilla*

Öl: 1 spelande ex. Petgårde 10.6–1.7 (SKY, UGs m.fl.).

Blott sjätte säkra fyndet i Sverige och det första för Öland. Det torde vara den första odiskutabelt korrekt bestämda dvärgsumphönan som har hörts spela i landet.

Jungfrutrana *Anthropoides virgo*

Sk: 1 ex. Foteviken från 17.8 (SLi m.fl.) och utsträckande vid Nabben i Falsterbo 5.9 (HLi).

Vstm: 1 ex. Långforsen, V Sala, 18.4 (CH).

Femte och sjätte fynden i landet. Möjligheten att arten kan uppträda som fågelparrymning snarare än som spontan gäst från öster kan inte helt uteslutas. Ingen av dessa två fåglar visade dock tecken på tidigare fångenskapsvistelse.

Vadarsvala *Glareola pratincola*

Öl: 1 ex. Frösslunda 25.5 (BRE, SLi, TBn).

Blott femte säkra fyndet, det senaste gjordes 1971. Arten är ny för Öland.

Figur 4. Vitvingad tärna i Tingsstäde träsk, Gotland. Foto: Lars-Åke Pettersson.
A White-winged Black Tern at lake Tingstäde träsk, Gotland.

Blåstjärt *Tarsiger cyanurus*

Lu lpm: 1 subad. ♂, sjungande, vid Kvikkjokk 9–11.6 (BK).

Femte fyndet i landet. 1973 sjöng en hane vid Aktse, ca 30 km NO om Kvikkjokk.

Vitstjärnig blåhake *Luscinia svecica cyaneola*

T lpm: 1 ♂ med denna ras karaktärer häckade (♀ ej möjlig att rasbestämma) vid Abisko. Båda föräldrarna och sex ungar ringmärkta 10.7 (NÅA m.fl.).

Första häckfyndet i landet av denna kontinentala, ofta slättsjöbundna ras. Egendomligt att det första häckfyndet gjordes så långt norrut – men onekligen lättare för en felflugen vitstjärnig hane att finna en hona i Lappland än vid en sydsvensk slättsjö!

Svarthakad buskskvätta *Saxicola torquata mauralstejnegeri*

Bl: 1 ad. ♂ ringmärkt Utklippan 2.10, tillhörande endera av dessa två östliga raser (CGL, TC, TER).

Tredje fyndet i landet av "östlig svarthake", de första gjordes 1965 och 1975 (se nedan). Höstfynd, speciellt senhöstfynd av ljusa individer av denna art bör granskas extra noga. Se även en redogörelse för bestämningsproblematiken av Robertson (1977).

Ökenstenskvätta *Oenanthe deserti*

Nrk: 1 ad. ♂ Gräve k:a, vid Tysslingen, 4.12 (AMö, RG).

Fjärde fyndet i landet och första i Närke. Senaste datum hittills (snöglopp, blott vägar och småtytor snöfria), men även tidigare fynd har gjorts sent på året (mitten av oktober till mitten av november).

Vassångare *Locustella luscinioides*

Sk: 1 ♂ Krankesjön 10.5–23.6 samt 2 ♂ 23.5 (MS, HLi m.fl.).
1 ♂ Svaneholmssjön 14–30.5 (MS, SWd m.fl.). 1 ♂ Yddingen 15.5–4.6 (MS, HK). 1 ♂ Krageholmssjön 16.5–23.7 (PAX).

Sm: 1 ♂ Hulingen, Hultsfred, 11.6 (SS, JNi).

Vstm: 1 ♂ Björnön, SO Västerås, 18.5 (UCn).

Sex fynd omfattande sju fåglar innebär en fortsatt frammarsch för denna art, som nu är uppe i 38 fynd totalt. Hur länge dröjer det innan vassångaren blir svensk häckfågel?

Vattensångare *Acrocephalus paludicola*

Sk: 1 ex. ringmärkt Falsterbo 10.8 (LKa).

Åttonde fyndet i landet av denna ganska sällsynta art.

Fältsångare *Acrocephalus agricola*

Ög: 1 ex. ringmärkt Renstad, Tåkern, 29.6 (GBj).

Femte fyndet av denna på många sätt okända fågel – okänd därför att dess utbredning och geografiska variation är mot-sägelsefullt beskrivna i olika källor. Och okänd därför att inspelningar av sången saknas; handböckerna ger ganska primitiva vägledning.

Busksångare *Acrocephalus dumetorum*

Sm: 1 ♂ Kvarnön, Skatelövsfjorden, 5–16.6 (JPe, SJh, ÅP).
Öl: 1 ♂ Hälludsviken, Böda, 21–24.6* (KGB m.fl.). 1 ex. ringmärkt Ottenby 27.6* (BSa, CGL m.fl.).

Boh: 1 ♂ Lärjeån, Hjällbo, 19.6–2.7 (SF m.fl.).

Srm: 1 ♂ Lunda äng, Strängnäs, 2.6 (LKn).

Vstm: 1 ♂ Möklinta 25.6* (JFo, MF, PF).

Gstr: 1 ♂ Gävle 30.5–30.6* (ALh m.fl.).

Äng: 1 ex. Gaviksfjärden, Nora, (BHö).

Vb: 1 ♂ Ivarsboda 25.6 (MH, SLö).

Nio fy
huslän.
sångare
svensk
sjungar

Rödstru
Öl: 1 ♀

Fjärde

Kungsf
Bl: 1 ex
Öl: 1 ju
Srm: 1
JHn)
Upl: 1
(AL)

Fem fy
fynd. I
där 16 f

Taigaså
Öl: 1 ex
Vg: 1 e;

Två fyn

Videsån
Öl: 1 ex

Sjätte fy

Bergsån
Bl: 1 e:
31.5 ((

Femte o

Gransån
Följande
karaktär
Öl: 1 ex.
Vrm: 1 e

Tionde
Som reg
i handen

Svartpan
Sk: 1 ex.
Bl: 1 ♂ r
Öl: 1 ex.
1 ex.
kungsg
Gtl: 1 ♂

Sex fyne
fåglar är